

המדריך לאדם שלא מצליח להגיד "קח את זה ממני"

האיש הכי חזק בעם ישב מבוקר עד ערב וטיפל בכל בעיה בעצמו, עד שחותנו אמר לו את המשפט שאיש לא העז: ככה אתה תישבר. מי שמשחרר שליטה מקבל בחזרה את הדבר היחיד שאין לו – זמן.

שמות י"ח, א' – כ', כ"ג · פרשה 17 מתוך 54

מה קורה בפרשה

יתרו, כהן מדיין וחותנו של משה, שומע מה קרה ומגיע למחנה עם ציפורה ושני הבנים. למחרת בבוקר הוא רואה תמונה שמדאיגה אותו: **משה יושב לשפוט את העם מן הבוקר ועד הערב**, וכל העם ניצב עליו מסביב.

הוא לא מתלהב. הוא אומר לו שלוש מילים חדות: **"לא טוב הדבר אשר אתה עושה"**, ומוסיף אבחנה – "נבול תיבול גם אתה גם העם הזה אשר עמך, כי כבד ממך הדבר, לא תוכל עשוהו לבדך". ואז מציע מבנה: שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות. הדברים הגדולים אליך, הקטנים אליהם.

משה מקבל את העצה במלואה, בלי להתווכח. ואז מגיע השיא: מעמד הר סיני. קולות וברקים, ההר עשן, והעם עומד למרגלותיו. עשרת הדיברות נאמרים – חמישה שבין אדם למקום, וחמישה שבין אדם לחברו – ובסוף העם מבקש שמשה ידבר במקומם.

לא טוב הדבר אשר אתה עשה. נבול תיבול גם אתה גם העם הזה אשר עמך.

שמות י"ח, י"ז–י"ח · יתרו למשה, בבוקר השני

שלוש נקודות

- אף אחד לא מחזיק מערכת לבדו.** "נבול תיבול" אינו איום אלא תחזית טכנית. מבנה שתלוי באדם אחד נופל בדיוק ביום שבו אותו אדם חולה.
- ביקורת מגיעה גם מבחוץ.** את התיקון המבני הגדול ביותר הציע כהן מדיין, לא איש מהעם. מי שמקשיב רק לאנשים שבתוך המערכת לא ישמע לעולם את מה שרואים מבחוץ.
- חמש מצוות בין אדם לחברו על אותו לוח.** לא תרצח, לא תגנוב, לא תענה עד שקר, לא תחמוד – נחקקו באותו מעמד ובאותה סמכות כמו "אנוכי". אין הפרדה בין קדושה לבין איך אתה מתנהג עם השכן.

משה · מן הבוקר עד הערב

עיון

הוא לא ישב שם מתוך יוהרה. הוא ישב שם כי באמת אף אחד לא היה עושה את זה כמוהו.

כדאי לזכור שמשה צדק. הוא באמת הבין הכי טוב, הוא באמת היה הכי מדויק, והתשובות שלו באמת היו טובות יותר משל כל אחד אחר במחנה. זו לא הייתה אשליה.

וזה בדיוק מה שהופך את המלכודת הזאת לקשה כל כך. אנשים לא נתקעים בעשייה עצמית כי הם חושבים יותר מדי על עצמם – אלא כי הם צודקים. ברגע נתון, לעשות את זה בעצמך תמיד יעיל יותר מללמד מישהו אחר לעשות את זה.

והחלק המרשים בסיפור הוא לא העצה – זו עצה די מובנת מאליה. החלק המרשים הוא שמשה מקבל אותה מיד. בלי "אתה לא מבין את המורכבות", בלי "ניסיתי וזה לא עבד", בלי לבדוק אם זה פוגע במעמדו. "וישמע משה לקול חותנו ויעש כל אשר אמר".

מושגים בפרשה

מי היה יתרו

כהן מדיין – כלומר איש דת של עם אחר. התורה מונה לו שבעה שמות, ומספרת שהכיר את כל עבודות האלילים שבעולם לפני שהצטרף.

שרי אלפים ומאות

המבנה שהציע: ארבע רמות שיפוט. כל שופט מטפל במה שברמתו, וגם מסנן מעלה את מה שגדול ממנו.

עשרת הדיברות

שני לוחות, וחלוקה שהיא עצמה מסר: חמישה בין אדם למקום, חמישה בין אדם לחברו – זה מול זה, באותו גודל.

אבות ד', א' · תמיד ל"ב ע"א

בגמרא

איזהו חכם? הלומד מכל אדם.

המשנה לא אומרת "היודע הרבה" ולא "המבין לעומק". היא אומרת: **הלומד מכל אדם**. וההגדרה הזאת מודדת לא את הידע אלא את הפתיחות – כמה שערים אתה משאיר פתוחים.

והפרשה שלנו היא ההדגמה החזקה ביותר לזה בכל התורה. **המבנה המשפטי של עם ישראל הוצע על ידי כהן מדיין**. לא נביא, לא זקן מהעם, לא מי שהיה במצרים. אדם מבחוץ, עם ניסיון ניהולי, שהגיע לביקור.

ומה יוצא לנו מזה: רובנו מסננים עצות לפי מי אמר אותן. אם זה בא ממישהו שלא בתחום, שלא מכיר את המורכבות, שלא "באמת מבין את הארגון שלנו" – אנחנו מנטרלים את זה בשנייה. **אבל בדיוק מי שלא בפנים רואה את מה שנעשה שקוף לכל מי שכן**. שווה לאמץ הרגל אחד: כשמישהו מבחוץ אומר לכם משהו על העבודה או על הבית, אל תסבירו לו למה הוא לא מבין. תשאלו שאלה אחת נוספת. שם, בדרך כלל, נמצא הדבר שאתם לא רואים כבר שנים.

רבי משה לייב מסאסוב

סיפור

הוא למד מה זו אהבה משני איכרים שיכורים בפונדק.

רבי משה לייב מסאסוב נכנס פעם לפונדק דרכים, וראה שני איכרים יושבים ושותים. שאל האחד את חברו: **"תגיד, אתה אוהב אותי?"** ענה לו: **"בוודאי שאני אוהב אותך, אתה אח שלי"**.

שתק הראשון רגע ואמר: **"אם אתה אוהב אותי – אז תגיד לי מה חסר לי"**.

וזה בדיוק מה שעשה יתרו. הוא לא בא לשבת, לא בא ליעץ בעניין שהוא מבין בו, ולא בא לספר על עצמו. הוא ישב, הסתכל על חתנו יום שלם, וזיהה **מה חסר לו לפני שהוא עצמו ידע**. זו לא חוכמת ניהול. זו תשומת לב.

מבט קדימה

אחרי כל הרעש של הר סיני – הקולות, הברקים, ההר העשן – כדאי לשים לב לאיפה הפרשה מתחילה באמת. היא לא מתחילה בהר. **היא מתחילה בבוקר רגיל, שבו אדם אחד הסתכל על אדם אחר וראה שהוא לא בסדר**.

וזה שווה לזכור בסוף השבוע. אנחנו נוטים לחשוב שהדברים המשמעותיים קורים ברגעים גדולים. אבל הדבר שהציל את משה לא היה קול מן השמיים – הוא היה חותן ששאל שאלה. אין הרבה תפקידים חשובים יותר מאשר להיות האדם שאומר למישהו שאוהבים: אתה לא יכול להמשיך ככה.

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוֹ, וַיַּעַשׂ כֹּל אֲשֶׁר אָמַר.

שמות י"ח, כ"ד · הגדול שבנביאים, מקבל עצה מכהן מדיין

התוספת

בגובה העיניים · בינך לבין הזולת · אבות ד', ט"ו

מי שעושה את הצעד הראשון

כמעט תמיד יש רגע שבו שנינו מחכים שהשני יתחיל – יגיד שלום, ישבור את הקרח, יזום. משנה אחת אומרת: תהיה אתה זה. מי שמפנים אותה מגלה שהצעד הראשון כמעט תמיד קטן ממה שנדמה, ופותח דלתות שנשארו סגורות שנים.

הֲוֵי מְקַדִּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם.

אבות ד', ט"ו · רבי מתיא בן חרש

לקחת מזה: בחרו אדם אחד שאיתו נוצרה קרירות, או שאתם רגילים לחכות שהוא יפנה קודם. השבוע, הקדימו אתם – מילה אחת פשוטה, "שלום, מה שלומך", בלי חשבון של מי התחיל את הקרירות. שימו לב כמה קטן הצעד, וכמה מהר הוא נענה.

בקרו באתר binathalev.co

בינת הלב הוא אתר לימוד יומיומי – פרשת השבוע, אגדות חז"ל וחוכמה יהודית בשפה של היום. בכל עמוד הקונפליקט האנושי שמאחורי הטקסט, ובסופו דבר אחד מעשי לקחת אל השבוע. עזר לימודי בלבד. הסיפורים מסופרים בלשון חופשית – יש לעיין במקור. פרקי העיון אינם ציטוט מן המקורות; הפסוקים ודברי חז"ל מובאים בשמם.

טעון גניזה